

Csikós Attila

FOKHAGYMASZAG

-ot érzett kezében a régen nem látott rubin pácolt biedermeier aperitifpohárral, amit megemelt, eltartotta, átnézett rajta, egyszer-smind átnézett a pálinkán is, ami benne volt, amiről (a pálinkáról) komoly vitát folytattak annak idején három barátjával, hogy *szofisztikált* ital-e vagy sem, és ő úgy vélte, hogy sokkal kevésbé, mint a konyak, ezen majdnem összekaptak, de a *méltányosságot* szem előtt tartva inkább kézfeltartással szavaztak a kérdésben, az eredmény döntetlen lett, mert ketten nem tartották *annak*, ketten meg (a két *doktriner*) igen, így aztán kissé csalódottan, és a kérdés eldöntetlenségéből fakadó feszültségekkel mentek vissza a lakodalomba ünnepelni, amit egy, a Margit híd pesti hídfőjénél horgonyzó hajón tartott az ifjú pár, nagyjából ott, ahol jó pár évvel később elsüllyedt a Hableány sétahajó (és milyen érdekes, gondolta a Rózsadombról lenézve a Dunának nagyjából erre a megemlékezett szakaszára, milyen érdekes, hogy azóta *elmúlt már annak a múltnak jövő ideje is*), de fiatalok voltak, könnyen túlléptek az önérzeti kérdéseken, s a majdani balesetről mit sem sejtve végre mulatni kezdtek, örülni az estének, barátjuk és menyasszonya egybekelésének, a maguk szabadságának, és táncoltak a jelen lévő könnyű mosolyú bölcsészlányokkal, és körbeugrálták a friss házásokat, mintha nem is lenne jövő, melyben (ma) ketten (s köztük az ifjú férj) már csak *nemlétükkel* és az e fogalomhoz kapcsolódó szomorú (jövőtlen) hiányban vannak jelen, és ahogy kimondta magában, hogy közülük ketten már meghaltak azóta (a kijelentés hangsúlyos szenttelenségétől leginkább) *szédülés* fogta el, és belenyilallt a fájdalom a halántékába, ötvenkét évesen ez ijesztő jel is lehet, kinyitotta az ablakot, a hűvös levegő megnyugtatta kicsit, és alaposan végiggondolva az eseményeket, onnan kezdve, hogy belépett a lakásba, és meglátta születésnapos és demenciával küzdő anyja boldog mosolyát, amitől megszédült, és összeszorult a gyomra, ezért rögtön az ablakhoz menekült, csak, hogy ne kelljen anyja szemébe nézni, mert gyáva volt szembesülni a betegséggel, saját és közös emlékeikkel, mert nem tudta, mit kezdjen a csak az anyja fejében lejátszódó történetekkel és a helyzettel

általában, és így nagyvonalúan megfeledezett arról, hogy a szembe-
sülés (jelen esetben az *egészséges* anyjára és a vele megéltre való
emlékezés) elől nem menekülhet, bármire gondol, az elmúlásra gondol,
apja, anyja, és igen, az ő, és a később eszébe jutó *négyes* közös múltja
is minden rá gondolással a fraktálokhoz hasonlóan újabb és újabb, vagy
az időkezelés logikájának megfelelően, régibb és régibb és másokkal és
megint másokkal megélt közös múltakra hasad, mely ezer darabra
hulló *múltakban* az ember óhatatlanul elveszti egyensúlyát, kibillen
időérzéke, és veszélyesen messze sodródik a valóságtól maga is (négyük
egyikét tán épp ennek felismerése hajszotha öngyilkosságba), de utolsó
erővel megragadhat még egyetlen kézzelfogható darabot az idő iszapos
sodrásában, melyben ma, a leírás örök jelen idejében megkapasz-
kodhat, és időleg kiegyenesedhet (ahogy anyjának erre egyre kevesebb
lehetősége volt), és fogódzóként neki most épp ez a Dunán ringó
hajóban rendezett lakodalom jutott eszébe, amivel (egy már elmúlt,
megtörtént történettel) visszazökkentheti az időt, megnyugtathatja
magát, hogy ez az élet sora, el kell fogadni, bármilyen szomorú, és
akkor visszanyerve lélekjelenlétét átnézett a pácolt, rubin színű pohár-
kán, amiben látszólag szenvtelenül lötyögtette a tájat maga előtt, és
arra a döntésre jutott, hogy a pálinka nemes, de egyszerű szesz, és
épp ezért nem is való ebbe a metszett, pácolt pohárba, amibe az apja
töltötte a *születésnapra* tekintettel, mely jeles napon és annak ünnepi
kivételességén az ünnepelt, az anyja úgy nézett keresztül, ahogy ő a
metszett üvegen és a benne hullámzó időn, mert egyszerűen nem tudta,
hogy születésnapja van, meg is lepődött, amikor felköszöntötték, és
persze igyekezett úgy tenni (mert arra, hogy az embernek van
születésnapja, még emlékezett), mint egy éve is, meghatott örömmel
jelentőséget tulajdonítani annak, hogy egy év eltelt, s egyúttal el is
tűnt, elolvadt a már megélt nyolcvanhárom évben, azaz voltaképp
jelentőségét vesztette, ha neki és apjának még mindig fontos volt is ez
az évforduló, ám az igazat megvallva az anyja azt sem tudta, hány év
telt el és mióta, és ezért, talán felismerve saját bizonytalanságát a
napok egymásutánjában, apró ujjáival megemelve a metszett, rubin
pácolt poharat azt mondta, hogy minden nap ünnep, fiaim, a többi
nem számít, és megbocsátóan elmosolyodott, mintha ők hibázták volna
el a dátumot, és máskor lenne *az a nap*, és ez őt felbosszantotta, és az
ablaktól és a valamikori lakodalom emlékeitől elfordulva azt kérdezte,

hogy milyen nap van ma, milyen nap van, anya?, de meglátva nyers felkiáltása után az anyja arcára kiülő döbbenetet, vagy inkább riadalmat, meg is bánta, hogy megszólalt, és közelebb lépett, és végigsimított az arcán, és szelídebben kérdezte újra, milyen nap van?, hát milyen, kérdezte az anyja is, anyám születésnapja, mondta aztán határozottan, a nagyanyádé, hogyhogy nem is tudod?, kisboldogasszony napján született, *ma*, apád ezért vette elő a kristályt, szégyellhetnéd magad, fiam, kisfiam, javította ki magát, és méltatlankodva visszaült a kanapéra, azért is vagyunk itt nála, Szombathelyen, milyen szépen berendezte az otthonát, látod, mindig jó ízlése volt, és körbemutatott a szobában, ő pedig szemével követte az ívet, amit az anyja uja a levegőbe rajzolt, a falakon lógó (az anyja által jó érzéssel vásárolt) festményeken, a könyvespolcokon, aztán tekintete megállapodott az apján, az apja örökké gondterhelt arcán, amin most keserű, kényszeredett mosoly jelent meg, mielőtt megszólalt, de hát Guszti, ez a mi otthonunk, a miénk, Budapesten, mondta, de anyja megrázta a fejét, dehogy is, József, kiáltotta dühösen, dehogy is!, ez az anyám lakása, nekem ne mondd, hogy nem, és segélykérően átnézett a fiára, ugye?, hát nem vagyok bolond, ne hagyj, hogy meghazudtoljon az apád, mindig ezt tette velem, mindig!, kiabálta, és már sodródtak *bele*, megállíthatatlanul sodródtak az apja és az anyja közel hatvanéves házasságának bugyrai felé, melyben (mint minden rendes házasságban, gondolta megbocsátóan) férfi és nő párharca, két ember *osztályellentétei*, gyermekkori traumák emlékei forrtak fel a múltból, s amiben a helyzet megoldását *most* semmiképpen sem könnyítette, hogy az anyja fejéből eltűnt az *idő*, nem volt semmi, amiben megkapaszkodhatott volna, ami segíthette volna a megtörténtek (voltak és valák) kronologikus vagy bármilyen rendbe állításával a múltban esett megbántódások, fájdalmak okainak, azok összefüggéseinek, s így a ma is (láthatóan) megtapasztalható harag eredőjének felrajzolását, nem volt *családragény*, csak drámai végkifejlet, csak a fájdalom emléke maradt, s lebegett a semmiben, mint az Űrben a sötét anyag, ismeretlenül, de érzékelhetően, ahogy apjában meg (ahogy korábban is hasonló helyzetben) összesűrűsödött az állandó meg nem értettség dühe, és most még egyszer megpróbálkozott igazságának (együtt és minden vita ellenére szeretetben telt életük) bizonyításával, tehetetlen indulattal a térdére csapott, és dühösen azt kiabálta, hogy, nézz körül, nézz már körül, Guszti, itt

élünk harminc éve, semmi nem ismerős?, nem, felelte az anyja, én nem itt lakom, *nem itt lakom!*, ez anyám lakása, hát nem érted?!, és akkor ő letette a rubin pácolt poharat a dohányzóasztal füstszínű (szürke) üvegére, és mert hirtelen megérezte, hogy a *történetet* most nem cáfolni, hanem színezni, bonyolítani, kifejtetni és teljes egészében *elmesélni* kell, azt mondta, hogy így van, mama, igazad van, vendégségben vagyunk Szombathelyen, mindig szerettem itt lenni, tudod, amikor nyáron lehozatok *ide*, Pumához két hétre, amiből néha egy hónap is kerekedett, mert haza se akartam menni, emlékszel, mama?, ezen meg is bántódtatok annak idején, szememre hánytátok, hogy én jobban szeretek itt lenni, mint otthon veletek, ami nem volt igaz, persze, csak túlérzékenykedtem a *dolgot*, egy gyerek szereti, ha elkényeztetik, magyarázta (óvatosan, mert félt, hogy ezzel a meggondolatlan mondatral még veszélyesebb témák felé tereli a beszélgetést), de félelmei ellenére anyja halványan elmosolyodott, igaz, nagy *kujon* volt a te nagyid, mondta, és együtt bólogattak, hogy milyen is volt a *nagyi*, elszerette a fiút a szülei elől a főztjével meg az engedékenységgel, s úgy tűnt, mintha ettől a „vallomástól” helyére zökkent volna az idő, *volt, elmúlt* és *van* külön álltak megint, de anyja hirtelen felkapta a fejét, és azt kérdezte, hogy most is itt akarsz maradni, ugye?, és ettől (inkább az *akkori* kérdés után érzett, és most felidéződött megszegyenitettségtől, mintsem a *mostani* váratlanságától) meglepődött, és azt felelte, hogy dehogy mama, megvárjuk Pumát, mindjárt itt lesz az édesanyád, aztán megebédelünk, megünnepeljük a *születésnapot*, és együtt megyünk haza, mama, hazamegyünk, ígérte meg, és ez láthatóan jót tett, jól van, mondta az anyja, köszönöm, hogy nem nézel bolondnak, mintha nem tudnám, hol vagyok, és férjére (az apjára) nézett, nem vagyok bolond, kiáltotta, érted?, tudom, amit tudok, mondta, és apja tehetetlenül a fiára nézett, mintha azt kérdezné, „mit kezdjek vele?”, mondd meg, mit?”, de anyja akkor már határozottan, sőt, talán kicsit erőszakosan folytatta, köszönöm, hogy velünk jössz, mondta, és nem sírsz az autóban, kisfiam, a nagymamád után, neked *mi* vagyunk, jó, hogy beláttad, és akkor ő akart mondani valamit *arról*, arról, hogy nem pusztán a nagymamája után *sírt*, nem a főztje, nem is a nagyszülői engedékenység (magányos, felelőtlen vén lelkek háborgó és önző liberalizmusának) hiánya miatt bőgte végig az utat Pestig, hanem ugyanazért, amiért most képtelen volt *bárki* előtt akár csak egy könnyet

is ejteni anyja állapota miatt, az elmúlás szörnyű szépsége érintette meg, a magány sárga késő délutáni derengése, mely jellemzően idős szeretteink körében talál ránk (s képzelőerejének köszönhetően ő már hatévesen is a magányosok, a furcsa szagú, *búcsúfélben* lévő öregek körében érezte jól magát), ahogy most is valami hasonlót érzett anyja láttán (taszította, hogy kimondja, azt tapasztalta meg, mint nagyanyjával az utolsó évek alatt, amit az Idő végére érők látnak és próbálnak láttatni, szándékosan vagy akaratlanul megértetni velünk, hogy nincs kronológia, sem arcok, sem dátumok, sem az idő *felfoghatósága*, nincs semmi, csak a mindörökkébe való belesimulás), de most még (és félelmetesen) közelebb érezte magához ezt a szépséget és ezt a szörnyűséget, és ezért jobban is fájt (hiszen csak azért, mert az ember öntelten megérteni véli a lényegét, még szenved tőle), és épp ez a fájdalom akadályozta meg abban, hogy elérzékenyüljön, és megkönnyezze, és mondjon *valamit arról*, inkább becsukta a száját, és boldog volt, hogy anyját láthatóan megnyugtatta, amit mondott, hogy *sztoriban* maradtak, hogy *itt voltak együtt Szombathelyen*, és senki nem akarta meggyőzni őt semmi olyasmiről, ami nem igaz, amit józan ésszel nem *fogadhat* el, hiszen nyilvánvaló, hogy jól tudja, melyik városban és kinek a lakásában tartózkodik épp, a fia *szerint* is igaza van, köszönöm, mondta, és elmosolyodott, aztán ivott egy kortyot a rubin pácolt pohárból, és miután a poharat letette maga elé, erőltlenül két combja mellé ejtette a karját, mint aki fárasztó gyaloglás után ül le egy árnyékos padra, és felsóhajtott, de jó, hogy itt vagy, kisfiam, hogy vagy?, kérdezte és hátradólt az öreg bőrkanapén, jól vagyok, felelte, köszönöm, kop-kop-kop, tette hozzá, és bal kezével lekopogta az állán, akkor jó, kisfiam, vigyázz magadra, örülök, hogy látlak, jól vagy?, igen, mondta megint, de már nem tette hozzá, hogy kop-kop-kop, csak elmosolyodott, és az apjára nézett, aki széttárta a karját, és bólogatva azt mondta, hogy ez van, ez van mindennap, aztán kiment a konyhába feltenni a kávé, amit egy órája akartak inni, de valahogy mindenki elfelejtette, és akkor az anyja kapkodva felegyenesedett a kanapén, mintha alig várta volna a megfelelő alkalmat, és ijedten ránézett, és azt kérdezte, ki ez, ki ez az ember, és hol van apád?, aztán bizalmatlanul tekintgetett körbe a lakásban, mintha attól tartana, az *ismeretlen* hirtelen belép, mit keres ez az ember az otthonomban?, kérdezte, és milyen jögon beszél így velem?, hogy veszi a bátorságot, hogy kiabáljon

velem?, *ki ez?*, hát nincs igazam?, ez egy *betolakodó*, apád hozta ide, valami barátja, gyanús alak, idehozta, és aztán eltűnt, csak ez a betolakodó maradt, vidd el innen, mondta, nekem nincs szükségem idegenekre, én nagyon jól élek itt egyedül, nincs szükségem senkire, ugye?, mindig egyedül éltem, csak te voltál velem, mondta és megfogta a fia kezét, és aztán hozzátette, hogy nagyon szeretlek, kisfiam, amire ő elmosolyodott, és azt válaszolta, én is anya, és hogy *most* se sírja el magát, arra gondolt, hogy az üvegben a szürke színt a nikkkel-oxid, króm-oxid és kobalt-oxid keveréke adja, ahogy a pohár rubin színét a szelén, a réz(I)-oxid vagy a mangán(II)-oxid vagy ezek keveréke, ezt már nem tudta volna megmondani, csak nézte az anyját, aki megint megkérdezte, hogy jól van-e, de már csak bólintott, aztán kiitta a pálinkát a metszett pohárból, és hogy megpróbáljon új történetet nyitni az anyja fejében, amivel elterelheti figyelmét kétségeiről, megkérdezte, hogy Péterre, a vallásfilozófusra emlékszik-e, de az anyja nem emlékezett, milyen Péter?, kérdezte, az egyik barátod talán?, igen, válaszolta, arról jutott eszembe, mama, hogy az ablakból pont oda látni, ahol a lakodalma volt, mondta, és hátha megélné anya memóriáját, sorolta az (akkor) jelenlévők nevét, Zsolt, Géza, Péter, én, a fiad, engem ismersz, tette hozzá nevetve, de az anyjának nem rémlett egyikük sem, és az igazat megvallva most, talán mert ráhangolódott anyja állapotára, vagy egyszerűen elbizonytalanodott a maga múltjában is, neki is meg kellett erőltetnie magát, hogy felidézze (különösen) a már nem élő barátokhoz kapcsolódó emlékeit, nem mintha nem tudta volna elmesélni közös estéiket, beszélgetéseiket, arcuk, mosolyuk, egy-egy jellemző gesztusuk is megidézhető maradt, de abban már nem volt biztos, hogy e felületes jellemzők felsorolásán kívül el tudta volna-e mondani, hogy kicsodák és akkoriban milyenek voltak valóban, gondolta, érzéketlenül magára hagyva elcsendesedő anyját, aki aggódó (és ugyanakkor dühös) arccal, némán nézte az ajtót, amin az apja kiment az imént, mondjuk, milyen volt Péter?, olyan volt-e, mint amilyenre emlékeznek?, a szakáll, a szemüveg, a szemüveg mögött az a mindig huncutul csillogó szem, ezekre emlékezett, de valóban huncut volt a tekintete, vagy épp ellenkezőleg, mélabús, szomorú?, olyan józan gondolkodású és megfontolt volt-e, amilyennek látta, vagy csak, szinte automatikusan társította e fogalmakat egyfajta visszafogott viselkedéssel, amit látott, és amire jellemzőnek találta őket, mert így volt *célszerű*, hiszen az ő memóriá-

jabán Péterről élő kép tulajdonképpen memóriája önmagáról alkotott képe, hogy *valahogy* emlékszik rá annak bizonyítéka csak, hogy valamilyennek megjegyezte, és képes évek múlva is rekonstruálni egyféle mintázatot, amit ő Péter arcaként és személyiségeként ismer fel, nem lehet biztos benne, hogy a valóságban is olyan (olyan volt), és az is elképzelhető, hogy épp egy demenciában szenvedő ember látja jól, látja olyannak az embert, amilyen, ha külső jegyei alapján nem is ismeri fel, gondolta anyjára pillantva, az idegpályák lázadásával, a feleslegesnek látszó információk törlődése után feltörhet az emlékezetből egy mélyebb, rétegzettebb és valódibb ismeret a megjegyzettről, valami, amit el akartunk felejteni, vagy csak nem figyeltünk rá annyira, hogy élő tudással alakítsuk magunkban (ahogy a megfontolt, józan Péter öngyilkossága is mindenkit váratlanul ért, hiába tudták, hogy az utolsó hónapokban a végletekig elkeseredett volt, mindenki úgy ismerte, és úgy emlékezett rá, hogy hívóként és *visszafogott* emberként sosem tenne ilyet, s ha segítséggel is, de képes felállni a padlóról, és tovább küzdeni, tenni a dolgát, szeretni a gyerekeit, és megírni azokat a tudományos, filozófiai tanulmányokat, melyeket majd halála után örökbecsű műveknek *neveztek* azok is, akik addig nem vették komolyan, ahogy ez *emberemlékezet* óta lenni szokott, csakhogy ő talán máshogy emlékezett a saját életére, és a család, a munka, az állandó elvárások, megfelelések, a kudarcok és a viszonylagos sikerek olyan útvesztőjében találta magát, amiben *egyszercsak* nem ismerte fel azt, aki volt, és egy délelőtt beletérdelt egy radiátorra kötözött nyakkendőbe), talán a demencia nem is betegség, hanem gyónás az időnek, esdeklés Isten előtt a magunk elől is elhallgatott tévedésekért, gondolta, és megfogta az anyja kezét, aki erre odakapta a fejét, és erőtlenül elmosolyodott, jó, hogy itt vagy, mondta, félek, félek ettől az embertől, aki beköltözött, apád ott van a szállodában, nem is tudja, hogy itt vagyok, hogy idejöttem ehhez a kedves emberhez, oda kell mennem, és megemelte a hangját, nem hagyhatom apádat egyedül!, ugye megérted, kérdezte, aztán felállt, és a születésnapjára kapott új és divatos táskába elkezdte összepakolni a holmiját, a pénztárcáját, a papírjait, felállt, és lassan elballagott az ebédlőasztalig, összehajtogatta a kis selyemsálat, amit első, Zsolttal közösen megélt párizsi útjáról hozott neki, még a telefonját is bepakolta, pedig azt már fél éve egyáltalán nem használta, mert nem tudta, hogy kell, és nem is érdekelte már, nem akart

telefonálni senkinek, összerámolta a holmiját, aztán leült, és ránézett a fiára (őrá), jössz velem?, kérdezte, és megszorította a kezét, ugye jössz?, erre nem is tudta, mit válaszoljon, ugyan hová mennének?, inkább ráfonta ujjait az anyja kezére, és csak másodpercek múlva tudott megszólalni, halkán azt mondta, hogy nem mehetsz el, mama, kérlek, bízz bennem (de mit tudna tenni vagy mondani, amiben bízni lehet?), és arra gondolt, hogy vajon mi játszódhatott le anyja fejében, amíg ebben a valóságban találta magukat, hány, apjával közös valahai utazás története pergett le előtte, hány szobaátvétel, hány *hotelreggeli?*, amikről most egy ismeretlen célú és idejű (valamelyik valahai közös) utazás kellős közepébe *asszociálta* magát, és őt is vitte (hozta) magával egy csodálatos téridő kapun át, s csak a szereteteitől való *távol levés*, az elszakíttóságtól való félelem (az apa nélkül felnőtt kislány örök szeretetétisége és ragaszkodása) maradt számára kézzelfogható ebben az *idegen* lakásban (meg ő), mely nem az otthona (melyben egy idegen, egy betolakodó lakik), nem is a szombathelyi lakás (ahol a nagymama születésnapjára készülnek), már csak egy *köztes tér*, mint az utazások alatt a buszváró, a pályaudvar vagy egy távoli, kevésbé fontos rokonnál tett, hetekkel korábban könnyelműen megígért (és majdnem elfelejtett) vendégség során az ok nélkül fraternizáló, túlcsonduló vendégszeretével kellemetlenkedő rokon nappalija, amilyenhez hasonló nappali kismillió van az országban, és mindegyik ismerős valamiről, s mindenkire, akinek ilyen nappalija van, rokonként, de legalábbis ismerősként tekinthetett, érthető, hogy nem tudta hol van, talán épp egy rokonnál, aki szívélyes ugyan, de aggályoskodó viselkedésével csak kényelmetlenné teszi a látogatást, s egyre elviselhetetlenebbé a vágyat, hogy visszamenjen a férjéhez (az apjához) a szállóba, ahol megszálltak, és akkor az anyja felállt, és elindult az ajtó felé, el se tudta kapni a karját, hová mész, anya?, kérdezte, de az anyja nem fordult vissza, menet közben vetette oda, hogy a szállodába, fiam, a szállodába?, kérdezte, és kinézett az ablakon, de hát szakad az eső, az *isten szerelmére!*, engem az nem érdekel, mondta az anyja, és már az előszobában állt a tükör előtt, hogy megnézzze magát, mielőtt *nekivág*, megigazította a haját, ő pedig megállapította (s nem akkor, csak jóval később, amikor felidézte a mozdulatot, hatódott meg az apró öregasszony, az édesanyja finom, mindig, minden elindulás előtt látott gesztusán, ahogy barna – már festett – haját a füle mögé fésüli), hogy két évtizedet is letagadhatna,

amilyen csinos és fiatalos, és halkán (talán megérzésből, vagy pusztá írói megoldásként jutott eszébe, hogy csavar egyet a történeten, hátha az segít) azt mondta, hogy nem kell menned, küldtem már neki sms-t, hogy itt vagy, nyugodj meg, mama, már mindent tud, mindent tud?, kérdezte anyja, és letette a táskáját a földre, és bizonytalanul elmosolyodott, olyan aprónak és törékenynek látta, mint egy gyereket, aki nem tudja, mi fog történni vele, pedig az anyja nemcsak legendásan szép nő *volt*, azt is mindig tudta, hogy mit kell tennie, de most csak toporgott az ajtó előtt, tudja, hogy itt vagyok?, erre ő bólintott, hogy igen, de az anyja teljes bizonyosságra várt, és jön?, kérdezte, idejön?, idejön mama, válaszolta ő, jön, nyugodj meg, érted jön, és hazamehetek, mama, és odament az anyjához, és felemelte a táskát, gyere, gyere vissza, megvárjuk együtt, jó?, jó, felelte az anyja, milyen okos vagy, kiáltotta vidáman, és boldogan ment előre, kézen fogva vezetve a fiát, hogy te milyen okos vagy!, látod, nekem ez nem jutott eszembe, akkor beszéltél vele, ugye?, kérdezte, és ez váratlanul érte, mert hirtelen nem tudta eldönteni, hogy igent mondjon-e, hazudjon-e *még* megnyugtatóbbat, vagy maradjon az üzenetváltás még számára is hihető megoldásánál, végül is az ember bárkinek küldhet sms-t, és számtalan üzenet közül mért ne lehetne *egy*, amit az apjának küldött?, beszéltem, mondta végül (hiszen beszélt, mielőtt kiment a konyhába feltenni a kávé, így a történet egyik narratívájában egyáltalán nem hazudik a valóságról), beszéltem vele, igen, mama, amikor kimentem az erkélyre elszívni egy cigit, most is rágyújtanék, nem baj?, dehogya baj, válaszolta az anyja boldogan, már megkönnyebbült, hogy nem marad egyedül, hogy mégsem kell elindulnia az ismeretlenbe az apja után (mert úgy vette észre, hogy ha anyja tudata meg is jelenít bizonyos motívumokat a már megismert terekből, igazából nem biztos abban, hogy amit lát és amit észlel, az egy és ugyanaz-e), menj csak, kiáltotta vidáman utána, és amikor behúzta maga mögött az erkélyajtót, és visszanézett, látta, hogy az anyja leült, és ugyanúgy a konyhaajtóra meredt, mint korábban, de most nem riadtság volt a szemében, csak várakozás, mint egy apját váró kislányéban, ahogy háromévesen nézhette a kertkaput minden délután, amikor az apja (az ő nagyapja) egy szándékosan elrontott (megbabrált) repülőgépmotor miatt Veszprém mellett lezuhant, és soha többet nem ment haza, de ő évekig várta az udvaron, és gyermeki reményeiben megerősítette, hogy mindenki azt mondta neki, pár

hónap, és hazaérkezik a frontról, és ő elhitte (és talán sosem bocsátotta meg) nekik, ahogy most is elhitte, és noha a helyzet némileg más, ezt tudta, mégis szégyellte magát, hogy nem tudja máshogy megnyugtatni, csak ha becsapja, ha rászedi, ha kihasználja, hogy másnap vagy pár óra múlva már úgysem fog emlékezni rá, de talán ő maga sem fog emlékezni arra, hogy hazudott, mert az ilyen játszmákban a *játszók* hasonulnak egymással és a játék menetével (ahogy Péter is elhitte friss feleségének azon a bizonyos lakodalmon, hogy boldog házassága és élete lesz, és ők is elhitték neki, mi mást tehet az ember esküvő után, *hisz, remél, ígér*, nem veszi észre a gyanús jeleket, inkább a pálinka nemességéről és összetettségeről vitatkozik, s később már mind ennek a közösen elfogadott *ígéretnek* reményében éltek, egészen addig, amíg be nem következett a tragédia), anyjával ő is elhittette, hogy minden rendben van (holott valójában *tényleg* minden rendben volt, hiszen apja mindvégig ott volt velük), de a *történetben*, mely anyja fejében pergett, nem tudott rendet tenni (ugyanabban a díszletben kellett két különböző *mese* két különböző hősét elbeszélnie), és akkor becsukta a szemét, mert rettenetesen érezte magát, hogy nem tud segíteni neki, az anyjának, aki felnevelte, akivel egy éve is rendszeresen múzeumba jártak, és órákig vitatkoztak El Kazovszkij vagy Mednyánszky képeiről, és persze, ha figyelt volna, ha *erre* figyelt volna, akkor nyilván láthatta volna a baj még apró, de fontos jeleit, felismerhette volna, és tehetett *volna* valamit, de el volt foglalva az esztétikával, a képekkel, és el volt telve önmaga jóságával, hogy *ilyen intenzív és szeretettel*i a kapcsolata az anyjával, rubin pácban csillogott a lelkem, gondolta szomorúan, pedig elhanyagoltam, nem figyeltem oda rá, sóhajtott, és beleszívott a cigibe, pedig éppen, hogy nagyon sokat foglalkozott vele, s éppen ez, a rengeteg együtt töltött idő állandósította az örök szépség állapotát, és megerősítette mindkettőjük biztonságérzetét, mintha ez (azok a séták és azok a beszélgetések) már mindig így maradna (nának), s közben elhanyagolódott a romló test állapota, pedig az agyi szövetelhalás már ott sétált, borozott és szemlélődött velük, zabálta az emlékeket, arcokat, mondatokat, tömte magába az időt, beleborzongott, és úgy érezte, itt pontot kéne tennie, és visszamennie a nappaliba az anyjához, de nem tudott, megint képtelen volt *most* a szemébe nézni, inkább rágyújtott még egy cigarettára, és a volt SZOT-szálló felújított luxuslakásokkal teli épületére nézett, mennyi lehet itt egy négyzetmé-

ter?, ötmillió vagy tíz?, van annyi pénz, tűnődött, hogy elterelje a gondolatait, van annyi, hogy valaki szépnek lássa ezt a monstrumot, hogy *boldogan* jöjjön haza ide?, lehet ide *hazajönni*?, a város meg, ami a beton-üveg óriás (akár egy új téveszme, a pánik s a mohó félelem tünete) mellett látszott belőle, szintén csak pusztuló idegszövet, arctalan (elfeledett arcú?) emberek, elhalt (elbontott) épületek, a mindennapi élet megszakadt összeköttetései, eltűnő szinapszisok ezrei helyén épülő nyolcemeletes rögeszmék, amikhez persze ugyanúgy viszonyulni kéne valahogy, ahogy a romló memóriához, az átalakuló tudathoz, de már egyre kevésbé tudunk, mert olyan történetek ezek, melyekben nekünk már nincs helyünk, gondolta, és kifújta a füstöt, aztán elnyomta a félig szívott cigit, és lassan kinyitotta az erkélyajtót, és anyjára nézett, aki látszólag egykedvűen nézett maga elé, de láttára felderült az arca, és azt mondta, de jó hogy megjöttél, jól vagy, kisfiam?, jól, válaszolta és lekopogta, és ebből a repetitív rákérdezésből is úgy vélte, anyja már több időt tölt a maga világában, mint *idekint* (persze, a két valóság csak eltérő történet szemléletében különbözik), és amikor láttára megfogta a rubin pácolt apró poharat, és vidáman a levegőbe emelte, már nem is tudta eldönteni, hogy ez a mozdulat valóban köszöntés-e, vagy az *ittmaradni* akarás elszánt gesztusa, amivel az ember (az anyja) indikálja (sőt bizonyítja), hogy emlékszik bizonyos formákra, szokásokra, melyek az élet, közös kultúránk jelzései, és ezzel igenis tisztában van, és fontosak számára, tehát minden rendben van vele, de ő már ezt is gyanúsnak találta, és ez a gyanú olyan csiklandós, szúrós érzést keltett benne, mint a bőrön a csalán, vagy az üvegyapót, és egyszerűen nem tudta, mit tegyen, nem tudta elfogadni az anyja állapotát, hiába próbálta hűvös távolságtartással kezelni, eltartani magától, mint egy izzó fahasábot, megérteni, mint egy neurológiai magyarázatot, racionálisan nézni, mint egy problémát, mindettől csak rosszabbul érezte magát, ha azt válaszolta is anyja ismétlődő kérdésére, hogy jól van, nem volt jól, és *pont*, persze pontot a történet végén (annak ilyen vagy olyan alakulása után) tehetne csak, itt viszont (most viszont) ment tovább a *sztori*, az eső elálltával éppen kisütött nap, és anyja a szelíd, délutáni fény felé fordult (gyerekkora óta neki is a lakást, a nappalit elárasztó, búcsúzó csendes sárga fény volt a legszebb tapasztalás), és azt kérdezte, hogy mikor beszéltél vele, kisfiam, és azt válaszolta, hogy most hívtam, mama, tíz perce sincs, és jön?, jön, mama, mindjárt itt

lesz, nyugtatgatta, amikor kinyílt a *retro* (valamikor nagyon divatos), sárga, a napfényben ragyogó *katedrálüveges* konyhaajtó, és az üveg szétszórta óarany tükröződéseit a szobában, és a nyitott ajtón át beömlött a konyhaablak felől a *Nap*, mintha egy régi nap lenne ez is, egy harminc évvel ezelőtti születésnapon, mikor úgy tűnik, minden *rendben van*, még mindannyian fiatalok (anyja és apja annyi, mint ma ő), Karádyt, Chopint és Cseh Tamást hallgatnak felváltva, van Lánchíd Brandy, és anyja beszerzéseiből egy kis üveg Ballantine's is, kaviár porcelántálcába átszedve a csavarós tetejű üvegből, és van kagyló, valamilyen pikáns szósszal, és ezek akkor mind irigyelt, *márkás*, nyugati termékek, csupa finomság, amiket anyja mindig boldogan hozott haza, *delikáteszek* voltak ezek, mint a képviseleti demokrácia, a szabad polgár vagy a sajtószabadság, de idővel azokat is meg lehetett enni is kis pörköltszafittal a sarki söntésben (repetá nincs), ám akkor még nem gondoltak arra, hogy elromolhatnak a dolgok, szó nincs még demenciáról, sem az ez idő alatt velük (mindannyiunkkal) megtörténtek folytatólagos és ismétlődő meg nem történtté tételéről, még úgy tűnt, hogy jól emlékeznek a múltra, mely már akkori, jelen idejében sem emlékezett *vissza* rájuk, s azóta is tréfát űzött az emlékeikből (kiéből hogyan), és mára sok minden megváltozott, már nem kunszt a *nyugati*, hozzászoktunk, ha sokaknak pörköltszafit se jut, és unjuk, hogy „*öröpa*” csak ennyit tud *villantani*, többre vártunk, gondolta, amikor az ajtó kinyílt, és behömpölygött az elfeledett harminc év a *tagadással*, a *haraggal*, a *tárgyalással*, a *reménytelenséggel* és végül (manapság) a mindenbe, bármilyen gyalázatba való *belenyugvással*, az elmúlt, inkluzíve elrontott (kiszzenvedett) valahai étellel, mely életbe belépett a fényből az apja is egy kerek tálcán három kávéval tartva, és lassan, szinte már mókásan óvatosan lépegetett a dohányzóasztal és a kopott bőrkanapé felé, ahol ültek, és akkor az anyja ragyogó arccal elmosolyodott, hát itt vagy, kiáltotta, itt van a férjem, mióta várlak, hol voltál, Józsefem, jól vagy?, és karját széttárva felállt, mint aki repül (.) jól vagyok, mondta az apja, jól vagyok, Kitu, ülj le, itt a kávé, neked csak egy korty, tudod, nem szabad sokat, nem baj, kiáltotta az anyja, nekem kevés is elég, nekem az a fontos, hogy itt vagy, súgta, és összekulcsolta a mellén a kezét, annyira vártalak már, mért tűntél el olyan hosszú ideig?, mért nem jelentkeztél?, hát nem is tudom, mióta várlak, ugye, kisfiam? mióta élünk ketten nélküled?, hol voltál, kérdezte, apja pedig

a fiára nézett, és fájdalmasan sóhajtva letette a tálcát a szürke üvegre, a rubin pácolt poharak mellé, itt vagyok, mondta, itt voltam mindig is, hidd el, Gusztikám!, és megint rá nézett, és ő meg csak megrántotta a vállát, mint annak idején a pálinka rendszertani elhelyezésének kudarcba fulladt vitája után, ez van, ez van, apa, mondta, és az anyjára nézett, és végtelen szeretetet érzett mindkettőjük iránt, talán a pálinka erősítette fel érzékeit, talán a váratlan napfény, mely bordó szikrákat vetett a poharak falán, s kinézve a Dunára a régi lagzi emléke után eszébe jutott egy régi, másik történet is, Bécs, emlékszel, anya?, Bécs?, kérdezte az anyja, és csodálkozva nézett vissza rá, mi van Béccsel?, együtt mentünk oda, mama, szárnyashajóval, szárnyashajóval, kisfi-am?, látszott, hogy erőlködik, hogy összekösse Bécsset, a hajót és őket, s egy történetben lássa a szavakat, szereplőket, mintha újra kéne írnia, ami volt, s ez már valóban inkább irodalmi, mint pusztán az emlékezetét igénybe vevő feladat volt, anyjának meg kellett konstruálnia a múltat, és gondterhelten nézte őt, hogy hogyan is volt az a bécsi utazás, az apja közben összeráncolt homlokkal, hasonlóan gondterhelten arcki-fejezéssel nézte őket kettejük, és láthatóan cseppet sem volt nyugodt, mert hogy mi is lesz ebből?, talán egy újabb rossz emlék kerül elő, egy megbántódás, mely átfesti a vélhetően szép emlékü történetet, s átvérzi a nyugalmat, mint seb a kötést, de ő nem félt, megfogta anyja kezét, és a riadt, a koncentrációtól összehúzott szemébe nézett, és azt kérdezte, emlékszel?, Bécs, sétáltunk a belvárosban, és az Opera mellett valamelyik kis utca egy apró, sötét térre vezetett, csak pár gázlámpa égette fényét a koszos házfalakra, egy kör alakú templom állt közepén, és az egyik házon tábla volt, hogy itt lakott Mozart, emlékszem, kiáltotta az anyja, *fokhagyma*, mondta, amire ő csak elvigyorodott, igen, mama, itt éreztük meg a fokhagymaszagot, és megkívántunk egy jó vasi pecsenyét, amelyet Szombathelyen ettünk a VAOSZ-ban, de az illat végül is egy pizzériához vezetett minket, így aztán tovább mentünk a félhomályos kis utcákon, éhesen, igen, bólogatott az anyja, a fokhagymaszag, mondta, és már ő is elmosolyodott, szemével azokat a régi, dohos, szűk utcákat keresve, hú, de éhesek voltunk!, kiáltotta, és maga elé meredt, mintha a szőnyegen látná kivetítve Bécsset, azt a teret, azokat az utcákat, azokat az éveket, az emlékeit, aztán hirtelen elkomorult, mintha az emlékei között meglátott volna egy másik kis utcát, egy leágazást, egy másik sétát a múltban (hisz ennyi az élet,

gondolhatta, utcáról utcára séta, kis fordulókkal és terekkel, sikátorokba szűkülő tervekkel, és felvonulásokkal, hegyre kaptatásokkal, szüntelen gyaloglással át mindig a *mán*), és felkapta fejét, aztán a fiára nézett, mennyit mentünk mi, fiam, mennyit!, mondta, és legyintett, nem mintha az (séták, utak, kalandozások sora) mindegy lenne, inkább a MA lenne AZ, *mindegy*, mert nem születik már belőle új emlékezet (a ma egy folyamatos, kitartott *vége*), és akkor az anyja elnézett a Margitsziget felé, és elmosolyodott, a fokhagymaszagra emlékszem, tudod, ó, még régről, a Mészáros Józsi mondta mindig, váltott csatornát az emlékezetében, hogy a jó festmény *fokhagymaszagú*, tényleg, felelte ő, és erre megint felderengett benne a pálinkáról folytatott vita, melyben, innen visszatekintve, rossz premisszákat választottak, mert nem az a kérdés, hogy a pálinka *szofisztikált*-e (hiszen így feltéve a kérdést, a konyak mindenképpen összetettebb és rétegzettebb múltat és eredetet mutat), hanem, hogy van-e az életnek olyan állapota, mely egyszerűségében is a legemelkedettebben járul az idő ítélőszéke elé, s a maga fokhagymaszagával is (és épp azért) hitelesebb képet mutat az élet rejtett és mert rejtett: *valódi* sokszínűségéről, vagyis saját mibenvalóságunk valódi értékeiről, anya, mondta hirtelen elérzékenyülve, emlékszem, emlékszem a te *fokhagymaszagodra*, én is emlékszem rá, mondta az anyja elkomolyodó arccal, mert a festő *megjelenése* lánykora étellel és tervekkel teli világába vezette vissza, egészen messze Bécstől, és mostani együttlétüktől, mégis, láthatóan megkönnyebbült, hogy felismert egy tiszta és világos emléket a kapkodva elmúló múltban, és kicsiny kezével megemelte a poharát, és kiitta az utolsó korty pálinkát a rubin pácolt pohárból, és ő arra gondolt, hogy milyen jó lenne, ha lenne egy ilyen *hívószó*, mint a *fokhagymaszag*, ami, ha két ember emlékezetében két különböző helyzetre, eseményre, élethelyzetre mutat is, ugyanazt az érzést, vagy még inkább: az összehasonlíthatatlan megértést hívná elő, és számtalan példa jutott eszébe, de ezek közül még csak gondolni sem mert arra a történelmi emlékpárra, hogy gulág és holokauszt, némán megfogta anyja kezét, és azt kérdezte, hogy a szárnyashajóra emlékszel, mama, és anyja bólintott, azt válaszolta, hogy emlékszem, kisfiam, valamikor a rendszerváltás után történt, a Margit hídnál szálltunk fel talán, és *hasítottunk* a vízen, Pozsony várára is emlékszem, és a Bécsi kikötőre, nem olyan szép, mint Budapest, de végre magunk mögött hagytunk mindent, ami volt, a múltat, a

reményeket és a félelmeinket (és most ő is maga mögött hagyott mindent, elvesztett barátokat, akiknek arca a legváratlanabb pillanatokban bukkan elő, hogy huncutul vagy éppen bánatosan rábiccentse nek az éjszaka közepén, amikor utolsó borát issza a számítógép alufólia fényű képernyője előtt, elfelejtett mindent, hamis ígéreteket, csalásokat és megcsalásokat, most minden mindegy volt, mert az anyja *emlékezett!*), emlékszem, kisfiam, mondta, és bocsánatkérően az apjára nézett, mert apja akkor nem lehetett velük, *most* viszont bizonytalanul bólogatott, mert nem tudta, hogy ez is egy elképzelt történet-e vagy valódi emlék, de arra gondolt, hogy végül is mindegy, mert az *igazságunkat* nem minden esetben hitelesíthető szövegmagyarázatok adják, hanem megérzéseink, s ezért nem is mondott semmit, csak halványan elmosolyodott, és arra gondolt, hogy ő is *érzi*, az ebédszállító ma cigánypecsenyét tett az A menübe, amit rendelt, és fokhagymás az is, lassan felállt, és kiment a konyhába megmelegíteni, addig ő az anyja kezét fogta, és nem mondott semmit, ahogy anyja sem mondott, csak összenevettek, amikor megéreztek az ismerős szagot, és a nappalit betöltötte az emlékezés illata.

Szakrális tér